

DE MEEGAANDE GROND ONDER DE DENNEN. *OOK DAAR VALT HET LICHT* VAN MIRIAM VAN HEE

Nieuwe, verstilte en fijnzinnige poëzie van Miriam hee: altijd weer een verrassende ontdekking. De jongste bundel, *Ook daar valt het licht*, volgt zes jaar na *Buitenland* (2007). *De bramenpluk* die daaraan voorafging, verscheen vijf jaar eerder in 2002. Van hee lijkt haar werk slechts moeizaam prijs te geven, wat getuigt van een schroom die ook haar poëzie zelf kenmerkt. Maar intussen is ze een van de meest bekende en bekroonde vrouwelijke dichters in ons taalgebied en zeker de meest vertaalde. De flaptekst somt het op: haar poëzie werd vertaald in het Engels, Duits, Frans, Spaans, Russisch (zelf is ze Slaviste van opleiding), Pools, Zweeds, Litouws en Zuid-Afrikaans. Voor de Franse vertaling van *De bramenpluk* won ze de Europese poëzieprijs Poesias.

De titel van de nieuwe bundel, *Ook daar valt het licht*, varieert op twee verzen uit één van de gedichten ('in de voorstad'): 'maar ook hier viel het licht waarin alles moest/ worden gezien'. Het licht is in deze – maar ook in vorige – bundels van Van hee – bij uitstek datgene wat de dingen helder maakt, transparant, wat kan doen begrijpen wat 'de ik' (ook wel 'zij' genoemd) ziet, maar ook wat ze zich herinnert. Zo in *De bramenpluk* al: 'troost komt niet van het licht/ waar het om gaat is / dat het verandert,/ verdwijnt en terugkomt// vanwaar ook verdriet.' Er zijn dingen die blijven en die het zonlicht opvangen, ook al is dit tijdelijk: het licht zal niet verloren gaan, 'ook als wij/ er niet meer zijn'. Het licht is dus een middel om betekenis te geven en is voor Van hee een beeld dat haar centrale thema, de vluchtigheid of vergankelijkheid van de dingen uitdrukt.

Niet de tijd zelf is echter het meest prominent in deze bundel, maar wel de ruimte, de plaatsen waar de dingen die er 'even' zijn worden waargenomen of in het geheugen zijn opgeslagen. 'Tijd is abstract' heet het in één van de twee 'Brieven uit het noorden *bij de verjaardag van Leonard Nolens*': 'het helpt als je er iets concreets tegenover/ stelt, glazen wast, brieven schrijft of een reis/ onderneemt'. En ook daar: 'licht maakt het landschap transparant, en/ onszelf'. Er wordt veel gekeken in de poëzie van Miriam Van hee, niet alleen in het hier en het nu, maar ook in het daar, op reis of in het herinnerde verleden. In de voorafgegane bundel *Buitenland* waren de meeste gedichten gewijd aan reizen of het landschap van de Cevennen waar de dichteres een deel tijd van het jaar verblijft. In de jongste bundel zijn die 'verre' beelden nog steeds aanwezig, maar de nadruk ligt op de directe omgeving waar de dichteres is opgegroeid.

Er zijn drie reeksen gedichten, voorafgegaan door een groep ‘losse’ gedichten. Vooral in die verzen die ‘los’ van elkaar vooraan zijn geplaatst komen ‘uitzichten’ voor op het dorp en op de bergen: de blik registreert de ‘vlekken licht’ die bewegen op de weg, of de weg zelf in het besneeuwde landschap: de weg heeft in het midden ‘lichtende stippen’ die zorgen voor een veilige richtlijn tussen de sneeuwranden. Het uitzicht vanuit het vliegtuig registreert de voorlopigheid van de dingen en de grote afwezigheid die heerst over alles, het uitzicht van op een rots in het landschap zelf laat zien hoe verraderlijk snel het licht kan verdwijnen. Er zijn, zoals steeds bij Van hee, snel wisselende stemmingen (bijna mee dansend met het flikkerende zonlicht): de gevoelsdubbelheid scheert langs de dingen die er zijn maar dan begeven of ophouden te zijn. In het kleine detail zit ook het grote: de trillende rimpels in de ochtendkoffie roepen het ‘ontwakend verdriet’ van de komende herfst al op. Maar ondanks de steeds weemoedige grondtoon van Van Hee’s poëzie is er in deze gedichten een hang naar beweging, naar loskomen, een verlangen om uit te breken en ‘naar buiten te gaan’. Zoals in het zeer indringende ‘eens zover’, waarin ervoor wordt gekozen zonder omzien een vertrouwd stuk van de wereld weer op te zoeken: ‘laten wij de onzekere weg voor/ de zekere nemen’, met dit bijzonder fraaie geformuleerde besef: ‘er zal altijd/ iets zijn dat we herkennen, de meegaande// grond onder de dennen, daar hielden we van.’ Deze poëzie laat een virtuositeit van taal en beeldspraak zien die pas bij herhaalde lectuur tot hun recht komt. Maar het zijn vooral de rijkelijk aanwezige ongewone enjambementen die de verzen een heel eigen ritme en spankracht geven.

Tussen de twee groepen gedichten die als reeksen worden gepresenteerd (‘Het nulpunt’ en ‘Station Gent Dampoort’) staan als scharnier de reeds genoemde twee ‘brieven uit het noorden’, die als poëtische gedichten kunnen worden gelezen: Van hee zoekt woorden die het licht interpreteren, die concrete dingen vastleggen tegenover de abstracte, onvatbare tijd. Het poëtische is ook aanwezig in de eerste reeks, met het motto van Herta Müller: ‘Het nulpunt is het onzegbare’, waarin enkele dromen worden opgeroepen in een nauwelijks te benoemen wereld. Hier komt het licht ‘schoorvoetend’, ‘om niet te storen’, is er een reis met een ‘lege bestemming’ en laat een dreef een ‘vertaling’ zien van de wind en van het licht. Vertalen, jawel, is interpreteren. De dichteres, die zelf een vertaalster is, zoekt naar de nuanceringsen om het abstracte concreet weer te geven.

Verrassend in het oeuvre van Miriam van hee is de reeks ‘Station Gent Dampoort’, met een motto van T.S. Eliot: ‘Home is where one starts from’. Voor Van Hee begon het allemaal in Sint-Amandsberg, een voorstad van Gent waar zij opgegroeid is en nog steeds woont. De titels van de gedichten verwijzen heel precies naar werkelijk bestaande plaatsen, in de wijde

omgeving van het station Gent Dampoort. Er zijn de straten en de huizen waar ze woonde en waar ze droomde. Dit is een omgeving waarin ze bewust heeft leren waarnemen, waar ze heeft gezocht naar verbanden en van waaruit ze ‘de wereld is ingetrokken’: hier, bij een bushalte, was ‘altijd iets te zien’. Het verlangen om te beginnen, te vertrekken, het land in te gaan, vindt hier zijn oorsprong. En de herinnering is even concreet als de werkelijkheid, steeds op zoek naar ‘het ontbrekende’.

ANNE MARIE MUSSCHOOT

MIRIAM VAN HEE, *Ook daar valt het licht. Gedichten*. De Bezige Bij, Amsterdam, 2013, 48 blz.